

Nr 89

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen;

beslutad den 20 mars 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

G. E. STRÄNG

ANNA-GRETA LEIJON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att facklig förtroendeman får rätt till ersättning som om han hade utfört arbete för arbetsgivarens räkning, om det beror på arbetsgivaren att facklig verksamhet som avser arbetsplatsen förläggs utom den ordinarie arbetstiden.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974: 358) om facklig förtroendemanns ställning på arbetsplatsen**

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1974: 358) om facklig förtroendemanns ställning på arbetsplatsen,
dels att i 2 § orden "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att 7 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Förelagen lydelse*

7 §

Vid ledighet som avser den fackliga verksamheten på arbetsplatsen skall facklig förtroendeman ha rätt till bibehållna anställningsförmåner.

Beror det på arbetsgivaren att den fackliga verksamhet som avser arbetsplatsen förlägges till annan tid än förtroendemannens ordinarie arbetstid, skall ersättning utgå till förtroendemannen som om han hade utfört arbete för arbetsgivarens räkning.

Även uppkomna merkostnader skall ersättas, om de beror på arbetsgivaren.

Om anställningsförmån enligt lag utgår endast för arbetad tid, skall med sådan tid likställas ledighet som avses i första stycket.

Om anställningsförmån enligt lag utgår endast för arbetad tid, skall med sådan tid likställas tid som avses i första och andra styckena.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Utdrag

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-03-20

Närvarande: statsrådet Sträng, ordförande, och statsråden Johansson, Holmqvist, Aspling, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Lidbom, Carlsson, Feldt, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Leijon

Proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen

1 Bakgrund

Lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen, som antogs av riksdagen under våren 1974 (prop. 1974: 88, InU 1974: 15, rskr 1974: 272), började tillämpas den 1 juli 1974.

Redan i samband med lagens tillkomst aktualiserades vissa frågor rörande den fackliga verksamheten, vilka inte hade fått sin lösning genom den nya lagen. Bland dem kan nämnas frågan om de fackliga funktionärernas rätt att i likhet med arbetsplatsens förtroendemän vara verksamma på arbetsplatserna. En annan fråga gällde förtroendemannalagens tillämpning på mindre arbetsplatser eller inom branscher där förhållandena är sådana att den fackliga verksamheten inte har kunnat knytas till den enskilda arbetsplatsen utan har lagts på de lokala fackliga organisationernas funktionärer.

Krav på regler om rätt för fackliga funktionärer att vara verksamma på arbetsplatserna har härefter förts fram i reservationer till arbetsrättskommitténs betänkande (SOU 1975: 1) Demokrati på arbetsplatsen. I en motion till 1975 års riksmöte (mot. 1975: 650) har också uppmärksamats frågan om facklig information på betald arbetstid.

Arbetsdomstolen har vidare i en dom (1975 nr 7) tagit ställning till innebörden av ersättningsregeln i 7 § förtroendemannalagen. Domstolen har därvid förklarat att lagen inte grundar någon rätt till ersättning för facklig verksamhet som äger rum under tid då förtroendemannen annars inte skulle ha varit i arbete.

Landsorganisationen i Sverige och några av dess medlemsorganisationer har med anledning av domen hemställt om en sådan ändring av lagen att det klart framgår att ersättning skall utgå för facklig verksamhet på arbetsplatsen även i fall då verksamheten på föranledande av arbetsgivaren förläggs utom den ordinarie arbetstiden. Frågan om innebörden av 7 § har också uppmärksammats i riksdagen. Svenska skogsarbetareförbundet har vidare hemställt, att förtroendemannalagens regler avseende rese- och traktamentsersättningar utvidgas och kompletteras.

2 Föredraganden

Av det föregående har framgått att det finns flera frågor rörande den fackliga verksamheten på arbetsplatserna som väntar på en lösning. Redan i propositionen med förslag till förtroendemannalagen anförde jag att det i anslutning till arbetsrättskommitténs förslag kunde bli aktuellt att bygga ut förtroendemannalagens regler. Jag framhöll också att det i vissa fall kunde bli nödvändigt med fortsatt utredningsarbete för att nå mera branschpassade lösningar i den mån sådana lösningar inte kunde nås genom kollektivavtalsreglering (prop. 1974: 88 s. 150 f.). En sådan fråga som det sålunda blir anledning att återkomma till är den som har väckts av Svenska skogsarbetareförbundet. Ett lämpligt tillfälle här till erbjuder sig när ställning skall tas till arbetsrättskommitténs förslag i betänkandet (SOU 1975: 1) Demokrati på arbetsplatsen.

Den innebörd av 7 § som har kommit till uttryck genom arbetsdomstolens dom motiverar emellertid att ett tillägg till lagen omedelbart görs.

Genom det pågående reformarbetet på arbetslivets område har de fackliga organisationerna fått ett betydande ansvar för förhållandena ute på arbetsplatserna. Det är därför naturligt att det fackliga arbete som avser arbetsplatsen liksom annat arbete i princip förläggs till arbetstid och att kostnaderna härför bärs av produktionen eller arbetsgivarens verksamhet.

Självfallet bör en så viktig princip inte upphöra att gälla om t. ex. förhandlingar eller sammanträden med de fackliga förtroendemännen på arbetsgivarens begäran förläggs utanför den ordinarie arbetstiden. Om så sker bör de fackliga förtroendemännen ersättas som om de hade utfört arbete för arbetsgivarens räkning. Lagen bör därför kompletteras med regler som slår fast att ersättning skall utgå även i sådana fall. Detta kan lämpligast ske genom att 7 § tillförs ett nytt andra stycke, varav det framgår att förtroendemannen har rätt till ersättning som om han hade utfört arbete för arbetsgivarens räkning, om det beror på arbetsgivaren att den fackliga verksamheten har fått förläggas till annan tid än förtroendemannens ordinarie arbetstid. Självfallet bör inte heller tilläggsbestämmelsen gälla annat fackligt arbete än det som avser den egna arbetsplatsen.

För att den föreslagna tilläggsbestämmelsen skall bli tillämplig fordras alltså att det beror på arbetsgivaren att det fackliga arbetet har fått förläggas utom den facklige förtroendemannens ordinarie arbetstid. Detta är t. ex. fallet om en förhandling eller ett sammanträde på arbetsgivarens begäran har förlagts utom arbetstiden. Även den situationen avses att en förhandling eller ett sammanträde, som har påbörjats under arbetstid, fortsätter utom förtroendemannens ordinarie arbetstid utan att arbetsgivaren har utnyttjat sin möjlighet till ajournering av förhandlingen eller sammanträdet.

Bestämmelsen syftar också på fall där arbetsgivaren har uttryckt önskemål om att den fackliga verksamheten på arbetsplatsen skall skjutas upp, t. ex. för att förtroendemannen på sin ordinarie arbetstid skall delta i företagets verksamhet, och förtroendemannen därvid har upplyst att han i så fall är tvungen att förlägga den fackliga verksamheten till sin fritid. Om arbetsgivaren och förtroendemannen därefter kommer överens om ett sådant arrangemang, bör sålunda 7 § andra stycket träda i tillämpning. Däremot omfattar den nya bestämmelsen inte det fallet att förtroendemannen skall närvara exempelvis vid ett fackligt klubbmöte som måste förläggas utom den ordinarie arbetstiden av hänsyn till att mötesdeltagarna på grund av sitt arbete annars inte kan komma till mötet.

I vad mån den fackliga verksamheten har fått förläggas till annan tid än den ordinarie arbetstiden får bedömas i förhållande till varje enskild förtroendemanns arbetstid. Om t. ex. en skiftarbetande förtroendeman av arbetsgivaren kallas till ett företagsnämndssammanträde på ordinarie dagarbetstid, blir han berättigad till ersättning enligt 7 § andra stycket till den del sammanträdet faller utanför hans skiftarbetstid. Till den del sammanträdet infaller under skiftarbetstiden gäller självfallet huvudregeln i 7 § första stycket.

För vissa arbetstagare är bara en del av den ordinarie arbetstiden förlagd till arbetsplatsen och för vissa andra arbetstagare saknas över huvud taget bestämmelser om ordinarie arbetstid. Det förutsätts emellertid att arbetsmarknadens parter genom kollektivavtal bestämmer vad som i detta sammanhang skall betraktas som ordinarie arbetstid för här avsedda arbetstagare.

Enligt lagförslaget skall i de berörda fallen ersättning utgå till förtroendemannen som om han hade utfört arbete för arbetsgivarens räkning. Den närmare beräkningen av ersättningen i sådana fall regleras i vanlig ordning genom kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter.

I samband med förtroendemannalagens tillkomst anförde jag, att principen om betald ledighet också bör innebära rätt till ersättning för sådana merkostnader, t. ex. rese- och traktamentskostnader, som föranleds av arbetsgivaren, exempelvis genom att en förhandling på dennes begäran förläggs till lokaler utanför arbetsplatsen. (Prop. 1974: 88 s. 167 f.).

Den principen bör fortfarande gälla och tillämpas även i fråga om de fall som berörs av lagändringen. En uttrycklig föreskrift härom bör tas in i det nya 7 § tredje stycket.

Jag vill avslutningsvis framhålla, att även de föreslagna tilläggen till 7 § bör vara dispositiva på sätt som framgår av 2 § andra stycket, så att det skall vara möjligt för arbetsmarknadens parter att genom kollektivavtal finna branschanpassade lösningar av de frågor som nu har berörts. Inte minst gäller detta frågan när den särskilda ersättningsregeln i 7 § andra stycket skall träda i tillämpning. Självfallet bör också de nya föreskrifterna omfattas av reglerna i 9 § om tolkningsföreträde för i första hand den lokala fackliga organisationen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1975.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.